WIKIVORT
הוולטיס שלנו לכולנו

פרשת בחוקותי

מה בפרשה: סיכום מתומצת של פרשת השבוע

פרשתנו היא העשירית והאחרונה בספר ויקרא • גולת הכותרת הן הברכות והקללות, כשהקשה בהן - הגלות • הקללות מסתיימות בנימה אופטימית - "ואף גם זאת בהיותם בארץ אויביהם לא מאסתים ולא געלתים... וזכרתי להם ברית ראשונים" • פרשת השבוע מוגשת בלשון קלה וברורה

פרשת "בחוקותי" פותחת בתנאי: "אם בחוקותי תלכו ואת מצוותי תשמרו ועשיתם אותם". קיום התנאי מבטיח את הברכה, ואי קיומו, חלילה, יביא קללה.

לדוגמא: מצד אחד - "ונתתי גשמיכם בעתם ונתנה הארץ יבולה ועץ השדה יתן פריו..." - ברכת שמים ושפע הארץ. ומן הצד השני - "ונתתי את שמיכם כברזל [השמים יהיו ללא מים] וארצכם כנחושה [הארץ מזיעה כנחושת וגורמת לרקבון הפירות] ... ולא תתן ארצכם יבולה..." - עצירת גשמים וקללת הארץ.

בסופו של דבר יעשו בני ישראל תשובה, יתוודו על חטאיהם ועתידה הגאולה לבוא.

בסיום הפרשה מובאים דיניהם של דברים המוקדשים לבית-המקדש: "ערכים" - אדם המקדיש את עצמו או אחרים - יפדה את עצמו בסכום כסף כנקוב בפרשה. "בכור בהמה" - מוקדש מלידתו לבית-המקדש ולא ניתן להשתמש בו לקורבן אחר. ו"מעשר שני" - עשירית מזרע ופרי הארץ, דגן תירוש ויצהר, מעלים לירושלים ואוכלים זאת שם - בין החומות. "מעשר בהמה" - בזה אחר זה מוציא היהודי את בהמותיו מן הפתח ומעבירן תחת שבטו, ואת העשירי הוא מסמן בצבע - "יהיה קודש לה'".

כאן אנו מסיימים את חומש ויקרא בקריאת הבעל-קורא - "חזק חזק ונתחזק".

ההבדל בין ברכה לקללה: היפוך החיסרון ליתרון

הפרשה מורה לנו דרך לתיקון. גילוי הקו האמצעי בחיינו זו הדרך למלא את כל חסרונות נפשנו באור ולהימנע מתוצאה של קללות ודינים

<u>פתיחה</u>
בשני מקומות התורה מביאה רשימה של ברכות וקללות הבאות בהתאם להתנהגות של עם ישראל. האחד, בספר דברים, משנה תורה, והשני כאן, בפרשת "בחוקותי".
מה הן הברכות המובטחות לעם ישראל כשהולכים בחוקות השם? גשמים בעיתם, יבול ופירות טובים, אכילת לחם לשובע, ישיבה בטוחה בארץ, ניצחון על אויבנו, שלום בארץ, פריה ורביה מבורכות והברית שתקויים בינינו לבין בורא עולם. אבל אם ישראל לא יעשו כן ולא ילכו בחוקות השם, יבואו עליהם שבע קללות כנגד שבע אזהרות המפורשות בפרשה, ואם עדיין לא ישמעו בקול השם, יתווספו שבעה ייסורים נוספים על אלה. את פירוט הקללות יכולים לקרוא בפרשה והשם הטוב יצילנו מהן. התורה מציינת שהגרוע מכל, זה שאם אחרי הייסורים שהקב"ה יביא עלינו, עדיין "וְהַלַכְתֶּם עִמִּי, בְּקֶרִי". זאת אומרת, תאמרו שהכל במקרה ואין הנהגת שמיים כלל, נקרא שאתם יותר גרועים מפרעה. פרעה כפר בהשגחה, אבל, כשבאו עליו המכות, לבסוף, הודה ואמר "ה', הַצַּדִּיק, וַאֲנִי וְעַמִּי, הָרְשָׁעִים" (שמות ט, כ"ז). אם תעשו כדבר הזה, אז יבואו המכות החמורות באמת.
כתוב בגמרא "שכר מצוה בהאי עלמא ליכא" (מסכת סנהדרין), שכר המצוות לא בעולם הזה. אם כן, מתעוררת השאלה, כיצד בפרשה זאת מבטיחה לנו התורה הבטחות גשמיות בשכר שמירת המצוות? ננסה

WIKIVORT
הוולטיס שלנו לכולנו

פרשת בחוקותי

להבין מה הם חוקי התורה בפנימיות ומה עניין השכר והעונש, הברכות והקללות, הכתובים בפרשה. האם באמת "יושב" שם "מישהו" למעלה ומדקדק איתנו על מעשינו, מחכה להעניש אותנו או להבדיל, לתת לנו שכר גשמי בעבור מעשינו?

<u>יד השם</u>
הרב שיינברגר שליט"א אומר, בפרשה זאת בפרט ובחיינו בכלל, המחשבה שלנו צריכה להיות מכוונת לראות איך שבכל דבר יש את יד השם. גם בעולם הרוחני, גם בהצלחה, גם כשאין הצלחה, וגם לגבי העניין הגשמי - הכל יד השם. האדם צריך לראות כל הזמן אם הוא עושה רצון השם, או ח"ו גורם צער לבורא עולם. כל פעולה שהוא עושה הוא צריך להצמיד את זה לשם. מהי יד השם? ההשגחה הקבועה מראש במחשבת הבריאה, המכוונת אותנו תמיד אל השלמת התיקון של עצמנו, כפי שנראה להלן.

<u>עניין של אור וכלי</u>
ידוע מספרי הקבלה שאין מציאות שרע יורד מלמעלה. נשאלת השאלה, כיצד זה מסתדר עם כל האיומים והעונשים שישנם בפרשה? האם מדובר כאן על בורא אכזרי שיושב למעלה ואומר לנו, נו! נו! נו! חס ושלום לומר כדבר הזה! הבורא הוא טוב ומיטיב, שפע אינסופי של אור, רצון להיטיב עם כל הנבראים, וצריך לימוד מעמיק בספרי הקבלה כדי להבין זאת באמת. אם כך, מה קורה בפרשה זאת? מהן הקללות הנמרצות המופיעות בה?
מסבירה תורת הקבלה, שיש בבריאה עניין של אור וכלי. יש למעשה סה"כ שני "חומרים" המרכיבים את הבריאה כולה, אור וכלי. האור הוא תמיד טוב. בסוד, אין רע יורד מלמעלה. ה"בעיה" תמיד נמצאת בכלי, או ליתר דיוק בהכנה של הכלי. איפה שאין כלי, אין אור. איפה שהכלי לא מתאים, האור שמתגלה נהפך לחושך. בסוד הכתוב "וְהַבּוֹר רֵק, אֵין בּוֹ מָיִם" (בראשית ל"ז כ"ד) רש"י מפרש, "ממשמע שנאמר והבור רק איני יודע שאין בו מים מה תלמוד לומר, אין בו מים, מים אין בו אבל נחשים ועקרבים יש בו".
התורה והמצוות ניתנו לנו על מנת שנדע את הדרך הטובה ביותר להכנת הכלי שלנו לדבקות עם האור של הבורא. בדרך זו ניתן להבין את מה שכתוב בפרשה, שאם אנו לא מצליחים להכין את הכלי המתאים, עדיין האור נמשך אלינו, אלא שהוא גורם לייסורים גדולים לכלי השבור, הענג נהפך לנגע, השפע נהפך לפשע. אותו אור, אותה הטבה, יכולה להתפרש בדרך שונה אצל שני אנשים, בהתאם לצורת הכלי שלהם. ממש כפי שאותה מילה, עם אותה כוונה, יכולה לגרום שמחה לאחד ומפח נפש לשני. העבודה שלנו היא בהכנת הכלים, האור תמיד מושלם!
אם יש מפעל ובו העובדים עצלים ומחפשים דרכים "לקצר" תהליכים בפס הייצור. בסופו של דבר התוצרת תצא פגומה ובעל המפעל יסבול מהפסדים. התוצאה תהיה שלא יוכל לשלם משכורות לעובדים והמפעל יפשוט את הרגל. האם לעובדים יש איזושהי זכות לבא בתלונות אל בעל המפעל?

<u>הנוסחא לתיקון הכלים - איזון בין הפכים</u>
הרב שיינברגר שליט"א מסביר, בכל דבר בטבע יש הפכים, חם וקור, אור וחושך וכו', צריך לסדר שלכל דבר יהיה את זמנו ומקומו. מה שמסדר את ההפכים זה הקו האמצעי. בכל דבר בטבע יש מלחמה, סתירה. ימין סותר את שמאל, שמאל סותר את הימין, הניגודים שוחקים זה את זה באופן תמידי, חם וקר, אור וחושך, אהבה ושנאה. אבל יש משהו, נוסחא, שמחברת ביניהם, זה הקו האמצעי. לכן העולם יכול להתקיים. התורה היא המדריך שלנו למציאת הקו האמצעי, ליצירת הכלי המושלם. אם אדם רוצה גילוי נכון של אור בחיים שלו, כל שהוא צריך לעשות זה לבדוק בכל רגע, האם הוא פועל על פי חוקי התורה, אם לאו.

<u>חקיקות</u>
על הכתוב "אִם-בְּחֻקֹּתַי, תֵּלֵכוּ" רש"י מפרש: "להיות עמלים בתורה". מה זאת אומרת להיות עמלים בתורה?

פרשת בחוקותי

ומהו הסוד של חוקות התורה?
התשובה מובנת מדברי הרב שיינברגר שליט"א. הרב מסביר בדבריו על הפרשה, חקיקה היא מושג בלשון הקבלה, דבר רוחני גבוה ביותר. בפשטות, זה יצירת החושך בתוך האור האינסופי, זה יצירת מציאות של חסרון, על מנת לאפשר את בריאת העולמות. חלק מתהליך השתלשלות הבריאה. אנו לומדים בכתבי האריז"ל כי בתחילה היה אור אינסוף פשוט ממלא כל המציאות ובאור הזה הבורא חקק חקיקות, מציאות של העדר אור, חסרון.
למעשה בחוקות התורה מרומזים החסרונות הגדולים שלנו, החקיקות, מקומות החושך בנפש שלנו. אם התורה אוסרת על ניאוף, סימן שלאדם יש חסרון בנושא. אדם לא צריך לראות את זה רק כדינים, חוקים ללא טעם, אלא כמפה שמראה את החסרונות שקיימים בו. התפקיד שלנו זה להתגבר על החיסרון, על הצמצום, על ההעלם, וזה נקרא "להיות עמלים בתורה". כך האדם יכול להתגבר, לתת יגיעה ולעלות ממדרגה למדרגה גבוהה יותר, עד שיא השלמות, למלא את המציאות שלו באור.
בלשון רמז, עמ"ל זה ראשי תיבות "על מנת להשפיע", זוהי דרך העבודה הנכונה בעולם הזה, להפך את הרצון לקבל שיהיה רצון לקבל על מנת להשפיע. ימין משפיע, שמאל מקבל וקו האמצע זאת התנועה המדויקת של "לקבל על מנת להשפיע". העבודה היא להפך את כל החסרונות הגדולים למקור היתרונות הגדול ביותר, מתוך רצון להיטיב עם הזולת, להיות אדם טוב יותר בעולם מתוקן יותר. אלה הם חיים בדרך של קו אמצע.

<u>השינוי הוא בכוונה</u>
הנטיה הטבעית היא שכאשר אדם מתחיל לראות את החסרונות של עצמו, הוא מיד חפץ לשנות את כל הסדר של חייו. הרב אשלג זצ"ל האיר לנו דרך חדשה. הוא אמר שמה שחשוב, זה לא לעשות סדר חדש בחיים, אלא לכוון את הכוונה הרצויה בחיים כמות שהם. הסדר כבר קיים, חסר רק כוונה. האדם נברא בכדי להפך את הרצון לקבל לעל מנת להשפיע. כתוב על משיח "אין בן-דוד בא, עד שתכלה פרוטה מהכיס" (סנהדרין צ"ז). מסביר הרב שיינברגר שליט"א, פרוטה זה מלשון פרטיות. כרגע, כל אחד דואג לעצמו. צריך להגיע למצב שאין אדם פרטי, כל אחד דואג רק לחברה, רק לציבור. צריך לדאוג לכלל, רק להשפיע, אז יגיע בן-דוד.
"בעל הסולם" אומר שבמציאות זה כבר ככה. כל העולם רק משפיע. למשל, אחד שעובד במפעל - מי שמרוויח זה בעל המפעל. גם המשכורת של אותו אדם הולכת לחנויות, לקניית אוכל ובגדים וכו'. אם נשאר משהו, הוא צריך לתת את זה לבני ביתו, עד שבסוף נשאר אולי משהו שבשביל זה הוא לא היה הולך לעבוד אפילו יום אחד. יוצא שחודש שלם הוא עבד רק בשביל אחרים. ככה בנוי העולם. אז מה חסר? העולם רק משפיע, אף אחד לא נקרא מקבל. אלא מה שחסר זה כוונה. אם כולם היו מכוונים, הכל היה משתנה. אני אהנה שבעל המפעל מתעשר על חשבוני. בכל מקרה אין לי ברירה אלא לעבוד אצלו, אז צריך לעשות את זה בשמחה, להיות משפיע. צריך כוונה.

<u>סיום</u>
מכל הדברים האמורים, נראה שה"קללות" שמופיעות בחיינו הן כמו קריאות התעוררות, לעשות בדק בית, מה הם החסרונות בנפש שלי, איפה אני פועל בדרכה של תורה, על פי חוקי הבריאה ואיפה לא. בכל יום מתגלים חסרונות חדשים ובכל יום אנו נדרשים לתת יגיעה, להיות עמלים בתורה, למצוא את הדרך להכניס את סדרי הבריאה אל תוך מהלך חיינו ולמלא את החסרונות באור של תיקון.
ברכות וקללות זה לא ענין של שכר ועונש על המצוות שאנו עושים או לא עושים, זה גם לא עניין של בורא נקמני ח"ו, אלא זה עניין של תיקון וקלקול הכלי הרוחני שלנו. אם אנו פוגמים בצינורות השפע, התוצאה תהיה הסתלקות של השפע, מצב של קללה, הבור ריק , יש בו נחשים ועקרבים. אם אנו פועלים בהתאם לחוקי התורה, עושים את עבודת תיקון המידות, פועלים בחיים של מצוות ומעשים טובים, חיים של השפעה, או אז נזכה להתחדשות של צינורות השפע ולברכות עד בלי די, נזכה לבור מלא מים, לחסרונות מלאים

פרשת בחוקותי

באור.
בסיום פרשת "בחוקותי" כתוב "וְזָכַרְתִּי, אֶת-בְּרִיתִי יַעֲקוֹב; וְאַף אֶת-בְּרִיתִי יִצְחָק וְאַף אֶת-בְּרִיתִי אַבְרָהָם, אֶזְכֹּר--וְהָאָרֶץ אֶזְכֹּר". יש נחמה והבטחה בתוך כל הקללות. להבדיל מקללות שבמשנה תורה, אשר בדרך הפשט, אין בהן אפילו קורטוב של נחמה. בפסוק זה מרומזת ההבטחה על הגאולה.
בחמישה מקומות בכתובים מופיע שמו של יעקב עם האות ו', ובחמישה מקומות מופיע שמו של אליהו חסר ו'. כי יעקב נטל ה-ואו משכון מאליהו ושם אותה בשמו. המשכון הוא כדי שיבוא אליהו ויהיה מבשר הגאולה לבניו של יעקב, בביאת המלך המשיח ולא יוכל להיות אחרת. דוקא את ה-ו' לקח יעקב, כדי לרמוז שהגאולה תהיה באלף השישי, הזמן בו אנו חיים.
שנזכה להפך את החושך לאור ולזכות בגאולה פרטית וגאולה כללית במהרה בימינו.

השיעור מוקדש לרפואת יוסף בן יונה, איילין שילה בת מרגרט, בתוך כלל חולי עמו ישראל

השיעור מוקדש לעילוי נשמת הרב אברהם בן יהודה צבי זצ"ל, לאה בת שרה ז"ל, גילה בת רחל ז"ל ת.נ.צ.ב.ה

מודעות - מרכז רוחני לקבלה וחסידות
אחווה 24,נווה צדק,תל-אביב
03-5100587

ההבדל בין הקללות שבפרשה לקללות שבפרשת כי תוא

יש בתורה שני פרשיות של קללות, פרשת בחוקותי ופרשת כי תבוא.

יש שלושה הבדלים מהותיים בין שניהם :

א. בפרשת בחוקותי יש 49 קללות בכי תבוא יש 98 קללות
ב. בפרשת בחוקותי יש בסוף הקללות נחמה וזכרתי את בריתי ..... בכי תבוא אין נחמה
ג. אצלינו בפרשה הקללות כתובות לשון רבי בכים ובכי תבוא בלשון יחיד.

עיין **ברמבן** שבאר את שני החילוקים הראשונים שבקללות דפרשת בחוקותי זה רומז לבית ראשון שם גלו "רק" 70 שנה ונבנה בית שנ.י פרשת כי תבוא רמז לגלות בית שני גלות שארוכה והנחמה לא נראית לעין.

גאון מוילנא - בשתי הפרשיות מדובר בדורות שחוטאים אך בדור בו בעת שמגיע העונש האדם מרגיש גם את הכאב של השני זה חותך את הקללות ומביא נחמה
ולכן אצלינו שהקללות לשון רבים זה מסמל שהאדם חש את השני וזה עוצר קללות ומביא נחמה.

בפרשת כי תבוא שם זה לשון יחדי שאדם לא חש בצער השני יש 98 קללות מלאות ללא נחמה .

למדנו שלחוש את השני זה עוצ את הקללות ומביא נחמה

אם בחוקתי תלכו ואת מצותי תשמרו ועשיתם אותם (כו,ג)

וברש"י, אם בחקתי תלכו, יכול זה קיום המצות כשהוא אומר ואת מצותי תשמרו הרי קיום המצות, אמור

פרשת בחוקותי

הא מה אני מקיים אם בחוקתי תלכו שתהיו עמלים בתורה, ואת מצותי תשמרו הוו עמלים בתורה על מנת לשמור ולקיים כמו שנאמר ולמדתם אותם ושמרתם לעשותם.
ובשפ"ח הק' דהלא ואת מצותי תשמרו היינו קיום המצות, וא"כ מהו 'ועשיתם אותם', יעו"ש וצ"ב.
וי"ל, דהנה איתא בסוטה (לז, א) 'ת"ר ברוך בכלל ברוך בפרט ארור בכלל ארור בפרט ללמוד וללמד לשמור ולעשות הרי ארבע', וצ"ב מה היא כריתת ברית מיוחדת על 'לשמור' וכריתת ברית מיוחדת על 'לעשות', דהא אין לומר דלשמור היינו מל"ת ולעשות היינו מ"ע, שהרי מפורש שם דעל כל מצוה הן עשין והן לאוין, נכרתו ארבע בריתות הללו. וביאר שם המהרש"א דלשמור היינו 'משנה' כדאי' בגמ' קידושין (לז, א) דת"ר אשר תשמרון זו משנה לעשות זו מעשה עיי"ש, ובחידושי רי"ז הלוי (פ' ואתחנן) הוסיף דהברית של לשמור קאי אשמירת תורה שבע"פ שלא תשתכח מאתנו, שזאת היא הנקראת משנה, וכדאי' בגמ' ברכות (ה, א) תורה זה מקרא והמצוה זו משנה וכו', וברמב"ם בהקדמה ליד החזקה כתב 'כל המצוות שניתנו לו למשה בסיני, בפירושן ניתנו שנאמר ואתנה לך את לוחות האבן והתורה והמצוה. תורה זו תורה שבכתב והמצוה זו פירושה, וצונו לעשות התורה על פי המצוה, ומצוה זו היא הנקראת תורה שבעל פה'.
ועלה הוא שנכרתה ברית מיוחדת של 'לשמור' והיינו על החובה של שמירת הקבלה של תורה שבע"פ שתתקיים אצלנו, שהוא ציווי מיוחד ואינו נכלל בללמוד וללמד שהוא על עצם לימוד התורה בין בכתב ובין בע"פ, אבל על תושבע"פ איכא ציווי מיוחד לשמור הקבלה ולמוסרה לדורות, ולפ"ז י"ל דהיינו ואת מצותי תשמרו, היינו שמירת תורה שבע"פ שהיא הנקראת מצוה, כדברי הגמ' בברכות והרמב"ם בהקדמה, ועשיתם אותם היינו קיום המצוות וא"ש היטב.
ולפי דרכנו יתבאר נמי מה שנקראת תורה שבע"פ מצוה, דהא טרחו קמאי לברר מנין של תרי"ג מצוות ונחלקו בזה אבות העולם, והוא על פי מש"כ הרמב"ם בהקדמה לסדר זרעים שהאריך בענין צורת מסירת התורה ששמעו כמה פעמים המצוות, ומבואר בדברי הרמב"ם דדרך נתינת התורה שנתן הקב"ה למשה רבינו ע"ה בפירושה בתורה שבע"פ, שהיה אומר לו המצוה ואחר כך אומר לו פירושה וענינה וכל מה שהוא כולל ספר התורה, וכך היה ענין למודו לישראל, היינו שסדר הלימוד שלימד משה רבינו ואופן המסירה של תורה שבע"פ הוא 'מצוות', שלימד המצוה בכל עניניה (היינו חלק ההלכה שבה וחלק האגדה, הנגלה והנסתר), וכיון דאופן הלימוד של 'נתינתה' הוא בדרך של מצוות, על כן גם לימודה לדורות שהוא כנתינתה, והיינו שכך היא צורת המצוה של תלמוד תורה לימודה כנתינתה אף הוא בדרך של מצוות, ולכן טרחו לברר מנין תרי"ג מצוות של תורה דכך הוא לימודה כנתינתה.
ונראה דהדברים מכוונים גם עם האמור בד' רש"י הוו עמלים בתורה על מנת לשמור ולקיים, והיינו שיהיה העמל בתורה שבע"פ הן ע"מ לזכור ולא לשכח והן ע"מ לעשות, וכשם דע"מ לעשות אינו ענין של מחשבה וכונה בלבד, אלא שהוא נוגע לעצם הלימוד ללמוד ענינים הנוגעים לו למעשה ולברר הלכה למעשה, כן הוא גם בע"מ לשמור, שיהא ע"י שינון וחזרה, וללמוד בקול ולא בלחישה כדאיתא בעירובין (נג, ב) יעו"ש.
הרי מבואר שהן הבהירות והברירות של עצם הדבר של הלשון והסידור, והן הבהירות של הבנת הדבר לעומקו, הן המסייעים לקיום דברי התורה ושמירתם וקליטתם. וכן אמרו בספרי ריש האזינו 'יערוף כמטר לקחי תיזל כטל אמרתי'. היה ר' יהודה אומר למעלה הוי כונס ד"ת כללים.
ובזה יש לבאר ד' התו"כ בריש הפרשה (פרשתא א ה"ב) שהביא הדרשא שע"כ נאמר לומר שתהיו עמלים בתורה, ובתר הכי הביא ענין שמירת וזכירת שבת ומעשה מרים ועגל וכו' האיך מצוה לזוכרם, ועיין בר"ש משנץ דפירש השייכות דהנך זכירות לכאן, דהתם בעו זכרון אבל הכא לא יהיה אף זכרון אדם, וכן פירש הראב"ד. אכן צ"ב דמה השייכות של ההלכה דבחוקותי גופא להכא דעסקינן באם בחוקותי תלכו.
ונראה לפי האמור דהנה בביאור דתהא שונה בפיך כ' בר"ש משנץ וראב"ד דגבי זכירת שבת היינו שתהא שונה בפיך הלכות שבת, וגבי זכירת מעשה העגל היינו שתהא שונה בפיך הלכות ע"ז, וגבי זכירת מעשה מרים היינו שתהא שונה בפיך הלכות נגעים, וגבי זכירת מעשה עמלק היינו שתהא שונה בפיך הלכות מגילה עיי"ש. והביאור בזה י"ל דהוא עפ"ד רבי ישראל סלנטר ז"ל דהדרך להיות מושפע באיזה ענין בתורה הוא ע"י שינון ולימוד הלכותיו, וה"נ הכא אופן הזכירה של ענין זכירת שבת הוא ע"י שתהא שונה בפיך הלכות שבת, ואופן הזכירה של ענין מעשה העגל הוא ע"י שתהא שונה בפיך הלכות ע"ז, ואופן

פרשת בחוקותי

הזכירה של ענין מעשה מרים וחומר העוון של לשה"ר הוא ע"י שתהא שונה בפיך הלכות נגעים, ואופן הזכירה של ענין מעשה עמלק הוא ע"י שתהא שונה בפיך הלכות מגילה עיי"ש.
וביותר י"ל דכיון דכתיב זכירה, הרי מצותם הוא ע"י לימוד ההלכות והיינו תורה שבע"פ, שמעיקר מצותה היא הזכירה כש"נ, ונאמר בה איסור של שכחה כדכתיב השמר לך פן תשכח וכו' ופן יסורו מלבבך וגו', שהיא אזהרה שלא לשכוח תורה שבע"פ, ומעתה א"ש השייכות דהאי דרשות ל'אם בחוקותי תלכו ואת מצותי תשמרו', דכיון דאם בחוקותי תלכו מתפרש על עמלות, שוב גם ואם מצותי תשמרו קאי על תורה וכמשנ"ת.

אם בחקתי תלכו וגו' (כו,ג)

אהבת התורה

הגאון רבי יצחק קוליץ כתב בהקדמה לספרו "מנחת אליהו" כי למדים אנו מדברי תורת הכהנים, שהעמל בתורה הוא רצון ה' ונחת רוח להקב"ה אשר מתאווה לזה וחפץ שישראל יהיו עמלים בתורה.

נאמר בגמרא (ברכות יז.): אשרי מי שגדל בתורה ועמלו בתורה ועושה נחת רוח ליוצרו, היינו שע"י העמל בתורה זוכה להיות עושה נחת רוח ליוצרו. העמלות בתורה, שורשה ויסודה אהבת התורה, כי אוהב תורה ומכירה יודע ומרגיש, כי הם חיינו ואורך ימינו, בא לידי "ובהם נהגה יומם ולילה", וכדברי נעים זמירות ישראל- "כי אם בתורת ה' חפצו ובתורתו יהגה יומם ולילה",- הואיל ובתורת ה' חפצו- לכן יהגה בה יומם ולילה. וכאשר האדם עמל בתורה ומשקיע כל כוחותיו ומדבר בה ממילא הוא יגיע גם לאהבת תורה. הקב"ה מתאווה ל"ומה אהבתי תורתך" ומתוך אהבת התורה יתקיים בו "נשמח בדברי תורתך"; לא רק שנעסוק ונלמד תורה ונקיים מצוות אלא "נשמח" בתורה ומצוותיה, וכשישראל מתאווין לתורת ה' ועמלים בה עולה מזה ריח ניחוח כקרבנות בבית המקדש.

דוגמא נפלאה לאהבת התורה ולריח ניחוח לה' הובאה בספר "אני מאמין":

בליל שמחת תורה הובילו הרוצחים הנאצים לבית המוקד חמישים בחורים צעירים שנותרו במחנה, וכאשר נכנסו לבית המוקד אמרו להם שירחצו את גופם, כדי שיהיו נקיים. זה היה רק מסווה ואמצעי פיתוי לרמות את הבאים לבית התופת, כאילו הם עומדים להשתחרר.

הבחורים הללו ידעו בבהירות מה צפוי להם בעוד רגעים מספר. הם התגברו במסירות נפש עליונה על מצב רוחם ועל המציאות העגומה שבה הם נמצאים, ואחד מהם קרא: "חברים יקרים, הרי עכשיו שמחת תורה! אמנם אין בידינו ספר תורה שנוכל לרקוד עמו, אבל ריבונו של עולם נמצא עם האדם בכל מקום, הבה נרקוד עמו לפני שנרד אל בית המוקד". תיכף התלכדו כולם יחדיו במעגל ריקודים וזימרו את הפסוקים "אשרינו מה טוב חלקנו ומה נעים גורלנו" וגם "וטהר לבנו לעבדך באמת", בניגונים הידועים. התלהבות הנערים עברה כל גבול, וקולות שירה וזימרה בקעו פתאום מתוך חדרי בית המוקד.

השומרים הנאצים שעמדו בחדר החיצוני מוכנים להפעיל את מתקן הגז, שמעו את קול הזימרה. הם נכנסו פנימה כועסים מצד אחד, ומצד שני מלאים התפעלות. הם השתוממו שנערים אלה העומדים על סף המוות מוצאים עוז וגבורה בנפשם לצאת בריקודים ושירות ותשבחות. קצפו של מפקד הס"ס האכזרי עבר על כל גדותיו ולשאלתו מה השמחה והריקודים בעת הזאת, הייתה תשובת הנערים שהלא בין כה וכה הם הולכים להשמדה סופית בכל רגע, וזו עצמה סיבת עליזותם, והוסיפו ששמחים הם להסתלק מהעולם השפל והבזוי הזה, שכלבים נאציים הם המנהלים וקובעים בו את חוקיו. אם קיימת רק אפשרות להיפטר מאנשים שפלים כאלו, זאת היא השמחה והחדווה הגדולה ביותר עבורם. ועוד סיבה יש לששון זה, כי עומדים הם

עוד מעט להתראות ולהתאחד עם הוריהם ובני משפחותיהם אשר נרצחו.

הקצין הנאצי הסאדיסט נתמלא כעס עצור וצעק לעומתם: "אני אלמדכם עוד ואפר את מחשבתכם הזאת ובמקום לחסל אתכם בפעם אחת באופן מהיר, אאריך את תקופת גסיסתכם ככל האפשר, ואעביר אתכם למקום מיוחד, שבו יטפלו בכם באופן מיוחד בדרך של עינויים וייסורים נוראים"!

הנערים לא שמו לב לדבריו ולצווחותיו והמשיכו בשירתם ובריקודיהם וצחקו בפניו עד שנדמה לו שהם מלגלגים עליו ואינם פוחדים ממנו כלל. מתוך כעס גדול הפסיק את הריקודים והובילם החוצה חזרה אל המחנה. הוא הכניס אותם לצריף סגור עד אשר יבואו על עונשם.

אך למחרת קרה הנס. בהשכמת הבוקר אירגנו קבוצה גדולה של כמה מאות אנשים לנסוע משם למקומות עבודה שונים בגרמניה. רוב הבחורים הצליחו להסתנן לתוך קבוצה זו ויצאו מאושוויץ בדרכם למקומות עבודה שונים במדינה. המועטים שנשארו עוד באושוויץ נתערבו בצריפים שונים כדי שלא יהיו ניכרים. בדרך זו ניצלו כל חמישים הנערים ממוות. זוהי מסירות נפש לאהבת התורה!

בגמרא מסכת שבת (לא.): אמר רבא: בשעה שמכניסין את האדם לדין אומרים לו: נשאת ונתת באמונה? קבעת עיתים לתורה? וכו'. מבאר הגר"א "קבעת עיתים לתורה,"? הוא מלשון הכתוב "וקבע את קובעיהם נפש" (משלי כב, כג), כי שואלים אותו אם גזל עת מעיתותיו, אף שלא היה לו פנאי ביותר ללמוד תורה, היינו, ש"קבעת" אין הכוונה במובנו הרגיל לקבוע זמן, אלא מלשון גזילה. וכיוצא בזה גם בספר מלאכי (ב, ח): "היקבע גוי אלקים כי אתם קובעים אותי ואמרתם במה קבענוך", שהוא ג"כ מלשון גזילה.

ובביאור דבריו נראה, כי ידוע הדבר שכל דבר אשר האדם רוצה בו מאוד ומתאווה לו, גם אם הוא טרוד ביותר ועסוק, מוצא הוא את הזמן בשבילו, כי הוא גוזל קצת זמן מזה, וקצת מזה, עד שהוא מוצא את הזמן לדבר שנפשו נכספה לו. וזאת היא השאלה ששואלים כשמכניסין אותו לדין: "קבעת עיתים לתורה"? היינו עד כמה אהבת את התורה? האם גזלת זמן בשביל לימוד תורה? כי גזילת הזמן הוא הסימן המובהק ביותר, וההוכחה הברורה ביותר לאהבת התורה, לכן השאלה האחת שהיא למעשה שתיים: כמה למדת תורה וכמה אהבת תורה? ככל שתרבה בלימוד התורה ותקבל עליך את עולה על חשבון דברים אחרים, בכך תוכיח עד כמה אהבת תורה יש בך!

אם בחוקותי תלכו (כו,ג)

פירש רש"י: שתהיו עמלים בתורה. חכם בן ציון אבא שאול זצ"ל היה אומר לנו (בהיותינו יושבים לפניו בישיבה): קודם כל תורה - ואח"כ שאר סידורים. ולדוגמא: אדם הוטל עליו לסדר דבר מה בבנק, אין אפשרות להימלט מזה, כי הוא מוכרח. אכן, אין מוכרח לעשותו דווקא לפני ביאתו לישיבה. ולפיכך היה אומר שתחילה יתחיל לימודו (בשעה 9 בבוקר כימי אז), ואחרי שלמד, יצא לבנק, ולסידורו המוכרח. ואמר: כי אז יש גם סייעתא דשמיא, שאין הסידור גוזל זמן רב. כי כיון שלמד, ובא לבנק, מיד מגיע תורו, ומיד מסדרים לו, ומחיש צעדיו לישיבה.

אבל אם לא זוכה, אלא הקדים הסידורים לפני הלימודים, אזי רואים בעליל איך מתעכב תורו ומתארך, וגם פעמים אין סידורו בא לידי גמר. וזה שאמרו (אבות פ"ד) "אם בטלת מן התורה, יש לך בטלים הרבה כנגדך".

גם יש עוד כלל גדול: "אם יושבים ולומדים, אף פעם לא מתחרטים" כך אמר תלמיד של החת"ס לתלמידו מהרש"ג.

ולדוגמא: אדם צריך לעת ערב לצאת לחתונה ואירוע משפחתי וכו'. הנה יש כאלה עם פזיזות: כי מקדימים לצאת (להיות מעשרה ראשונים...) והכל על חשבון לימוד התורה בכולל או בישיבה.

אכן, אדם שאיננו נחפז לקום מעל ספסל הלימוד, אלא מתאחר עוד מעט ועוד מעט על הספר, ואינו נוטש מהרה הלימוד, רואים בחוש איך הכל הצליח ולא הפסיד מה שלא מיהר. ואדרבא יש לו פתאום דבר מפתיע כגון שמזמינים לו מן השמים טרמפ' מהכולל עד האולם! ובכך חסך בזבוז ממון, וטילטולים ועייפות וכו'.

ואמר מהרש"ג על דברי רבו הנ"ל: ומאז הרבה פעמים נזכרתי בדבריו הקדושים, וראיתי על פי הנסיון שהם דברים אמיתיים ונכונים". עכ"ל.

ובאמת כל אברך, וכל אדם הלומד, שניסה בזאת, רואה שאכן, כך נוהג הקב"ה - עם התמימים בדרכיהם, שאיכפת להם על איבוד הזמן של התורה. ועל זה יש להמליץ מימרת חז"ל בענין אחר (שבת קכא): "כל המכבה אינו מפסיד". כלומר המכבה את יצרו הבוער בו להזניח התורה, אינו מפסיד. וה' יעזרנו.

אם בחוקותי ...ונתתי גשמיכם... (כו,ג)

הנהגת העולם בדרך הטבע היא עצמה נס, אלא שבני אדם מתרגלים לכך ושוכחים שגם הטבע הוא בורא עולם בכבודו ואז נדרשת הנהגה ניסית גלויה כדי להחזיר את האדם לידיעה שגם הטבע הוא הקב"ה.

יוצא שהנס הוא לא מטרה בפני עצמה אלא אמצעי להחזיר את האדם לחיות בהנהגה טבעית.

על פי ה וזה כוונת התורה אם בחוקותי תלכו - אם תשמרו את התורה ,היינו הנהגה טבעית כי התורה ניתנה על פי הטבע, אז "ונתתי גשמיכם בעיתם" היינו כל הצרכים הגשמיים יהיו בזמנם על פי הטבע ולא יצטרכו לניסים שהם לא תכלית אלא אמצעי להחזיר את האדם לעבוד את בוראו ע"פ הטבע

אם בחקתי תלכו (כו,ג)

"אם בחקתי תלכו -שתהיו עמלים בתורה" (רש"י).

רבות ונצורות מבטיחה התורה להולך בחוקותיה. ומי הוא ההולך בחוקותיה? העמל בתורה, כפרוש רש"י. וכדי שנקבל מושג, עד כמה הדברים הללו מוחשיים – שמי שכל ישותו היא עסק התורה, זוכה לכך שהעולם כלו עומד לרשותו, מן הראוי לצטט כאן ספור שספר המגיד הירושלמי, רבישלום שבדרון זצ"ל.

רבנו הש"ך נהג לומר שעור קבוע בבית מדרשו. פעם אחת הזדמן לשם ה"מגן אברהם", אלא ששניהם לא ידעו איש על גדולת רעהו בתורה. האזין ה"מגן אברהם" לשעורו של הש"ך, שנאמר, כמובן, כיד ה' הטובה עליו, והדברים מצאו מאד חן בעיניו. אלא שהיו לו כמה השגות. אולם מפאת ענותנותו רצה המגן אברהם לשמור על אלמוניותו, לפיכך פנה אל אחד האברכים שעשה עליו רושם כי תלמיד חכם הוא, ואמר לו: גש אל הרב שאומר את השעור, ותקשה עליו מגמרא פלונית. וכאשר הוא יתרץ לך כך וכך, תענה לו בדרך זו וזו, ותקשה עליו קושיא גדולה מגמרא אחרת, ומהרא"ש במסכת פלונית, וכך תפלפל אתו עוד ועוד. מצויד בתדריך המדויק הזה, נגש אותו אברך תלמיד חכם אל הש"ך מיד לאחר השעור, ופתח עמו במשא ומתן.

הש"ך נהנה מאד בשוחחו עמו, וחשב כי גדול הדור עומד לפניו. ואמנם, מיד כשסיימו את המשא ומתן הנוגע לשעורו, החל לשוחח עמו בלמוד על דברים אחרים. עד מהרה התחוור לו, לש"ך, כי הבור כמעט

ריק, וכי אין הוא גדול בתורה כפי שחשב. אמנם לא עם הארץ גמור, אך לא תלמיד חכם גדול מאד, ומיד הבין כי מאן דהוא, גדול מאד בתורה, שלחו אליו. הוא בקש ממנו שיגלה לו מי הלז, והלה הפגיש אותו עם ה"מגן אברהם"...

פתחו ה"מגן אברהם" והש"ך במשא ומתן בהלכה, ועד מהרה געשה ורעשה הארץ סביבם, וכאילו אש ירדה מן השמים.

וכך, עודם מדברים ושמחים בדברי התורה שהעלו, נכנס אחד השכנים והודיע, כי השכן הדר בקומה ממעל שוכב וגוסס. הש"ך היה כהן, ומה היה עליו לעשות עתה? לקום ולברוח. אך לא. הוא הפשיל את שרוולו, וגילה את זרועו, תוך כדי שהוא מכריז: "אני מצוה להמתין"! והגוסס המתין...

הש"ך וה"מגן אברהם" המשיכו לדבר בלמוד, ורק כשסיימוויצאו החוצה, נפטר אותו גוסס.

כיצד עלינו לפרש את הספור הזה? כפשוטו. "אם בחקתי תלכו" – שתהיו עמלים בתורה, תזכו לכל הברכות. האם גם בימינו תתכן זכות כזאת? בהחלט כן. ואם איננו זוכים לראות את הדברים עין בעין, כנראה שלא הגענו עדין לדרגה מספקת בלמודתורה לשמה.

אם בחקתי תלכו ואת מצותי תשמרו (כו,ג)

ברש"י: 'אם בחקתי תלכו' – יכול זה קיום המצוות, כשהוא אומר 'ואת מצותי תשמרו', הרי קיום מצוות אמור. הא מה אני מקים 'אם בחקתי תלכו' – שתהיו עמלים בתורה.

ועדיין קשה, מנין לרש"י ש"אם בחקתי תלכו" היינו "שתהיו עמלים בתורה"?

באר ה"בהיות הבקר": יושב אדם בסוכה בחג הסכות ומתענג מן המצוה. כשמסתיים החג מסתיימת המצוה לפי שעה. מעתה יושב הוא ומצפה ששוב יגיע זמנה ויזכה לשוב ולקיימה. וכן בכל מצוה ומצוה – לכל מצוה ישזמן קבוע ואי אפשר להקדימה או לאחרה.

גם מצוות שאין הזמן גרמן, לא יכול האדם לקיימן כל אימת שירצה. כדי שיוכל לקיימן צריך שיתקיימו הנסיבות ותזדמן המצוה לפניו. וכגון: כדי שיוכל האדם לקיים מצות השבת אבידה עליו למצוא אבדה; כדי לברך על לחמו עליו לאכולמן הלחם, וכשאר המצוות. ישנה מצוה אחת שהיא עומדת הכן ומזומנת לאדם בכל עת ובכלשעה: מצות תלמוד תורה. לתורה אינזמנואין מקום. תורה מנחת בקרן זוית וכל הרוצה לטול יבוא ויטול. יתר על כן, אין חובה והכרח לאדם לעסוק בתורה בענין מסוים. אין אדם לומד אלא ממקום שלבו חפץ: אם מקרא – מקרא, ואם משנה – משנה; אם לבו נמשך לסוגיא במסכת פלונית – נוטל כרך של אותה מסכת ולומד; ואם רוצה לעסוק בסוגיא במסכת אחרת –אין מישמעכב בעדו.

זהו שאומר הכתוב: "אם בחקתי תלכו ואת מצותי תשמרו". קיום המצוה תלוי בזמן, במקום או בנסיבות שיזמנו לו את המצוה, ועל כן את המצוות האדם 'שומר', היינו יושב ומצפה להן שיזדמנו לפניו ["תשמרו" – מלשון "ואביו שמר את הדבר" (בראשית לז, יד) – "היה ממתיזומצפה מתייבוא" (רש"י)].

ואם המלים: "ואת מצותי תשמרו" מסבות על המצוות שהאדם 'שומר' ומצפה להן, על כרחך ש"אם בחקתי תלכו" – הכונה לעמל התורה, שאינו תלוי לא בזמן ולא במקום, ואין האדם צריך "לשמור", אלא יכול לעסק בתורה כל אימת שיחפץ, בכל עת ובכלשעה.

פרשת בחוקותי

ונתתי גשמיכם בעתם וגו' (כו,ד)

תיבת 'גשמיכם' לכאורה טעונה ביאור, שכן מה שייך לייחס את הגשם לאנשים.
וי"ל, ע"פ מה שאמרו בגמרא (ר"ה יז, ב) הרי שהיו ישראל רשעים גמורין בראש השנה, ופסקו להם גשמים מועטים לבסוף חזרו בהן, להוסיף עליהן אי אפשר שכבר נגזרה גזרה, אלא הקב"ה מורידן בזמנן על הארץ הצריכה להן הכל לפי הארץ. היינו, שבכה"ג ה' יוריד הגשם בזמנם וגם המעט יספיק להם.
וזהו שאמר כאן הכתוב 'אם בחוקותי תלכו', או אז 'ונתתי גשמיכם', כלומר גשמים שלכם היינו שנפסק לכם בחובתכם, וכמבואר שגם פרשה זו נאמרה להם בעת שישראל חייבים (ראה רש"י לעיל פסוק א), ור"ל כי אם תעשו תשובה או אז אתן את מעט הגשמים שנפסק לכם 'בעתם', היינו בעת שהאדמה צריכה להם.

ואכלתם לחמכם לשובע (כו,ה)

וברש"י אוכל קמעא והוא מתברך במעיו.
ולכאורה קשה, כיון שנתנה הארץ יבולה ועץ השדה יתן פריו והשיג לכם דיש את בציר ובציר ישיג את זרע, ופירש"י שיהא הדיש מרובה ואתם עסוקים בו עד הבציר ובבציר תעסקו עד שעת הזרע, א"כ כיון שיהיה שפע כה גדול בשביל מה צריך עוד ברכה שיהא אוכל קמעא ומתברך במעיו, והרי אפילו אם יאכל הרבה ורק באכילה מרובה ישבע ג"כ יהיה ברכה בעבורו.
ונראה, דמכך אפשר ללמוד, כי אם אוכלים פחות ושבעים באכילה מועטה זוהי ברכה מיוחדת שמסתפק במעוט, ואינו זקוק לאכול הרבה, כי סו"ס הגשמיות מגשמת את האדם כשהוא אוכל אכילה גסה.
ובהיותו אוכל קמעא ומתברך במעיו זהו מעלה בעבודת ה', וכמו שאמרו כל העולם ניזון בשביל חנינא בני וחנינא בני די לו בקב חרוכין משבת לשבת.
ובזה ניתן לבאר המקרא בקהלת (ה, יא) "מתוקה שנת העובד אם מעט ואם הרבה יאכל", לומר שהעובד את השי"ת מתוקה שנתו אפילו כשאוכל מעט, דבהיותו אוכל מעט מתוקה עבודתו. והוא כפי המסופר בחז"ל שבנותיו של רב חסדא שאלו את אביהם למה הוא אינו יושן אלא מעט מאוד, וענה להן כי הגוף ישן הרבה לאחר פטירתי והנשמה צריכה להכין צידה לדרך כי הדרך ארוכה.

וישבתם לבטח בארצכם ונתתי שלום בארץ (כו,ה)

ל"ע, דאחר שנתברכו ישראל שישבו לבטח בארצם, מה נצרכו הם לברכה שיהיה שלום בארץ, והרי אם יושבים הם לבטח ממילא פשוט הדבר שלא תהיה מלחמה בארצם.
ונראה, דהא דכתיב וישבתם לבטח ר"ל שלא יהיה להם פחד ממלחמה שלא יחששו קודם המלחמה שמא היא תבא עליהם, לפי שעדיין שייך שיפרוץ לפתע מלחמה ותבא המלחמה בלא שידעו ויפחדו ממנה קודם לכן, (וכפי שאכן התרחשו דברים), וכל כך באה תורתינו לברך שיהיה שלום בארץ ואף לא תפרוץ לפתע מלחמה כלל בארצם.

ונתתי שלום בארץ. ורדפתם את אויביכם ונפלו לפניכם לחרב (כו,ו-ז)

הדבר תמוה שהרי כבר נאמר "ונתתי שלום בארץ" א"כ מה מקום לומר פסוק זה "ורדפתם וגו'". ועיין באור החיים שג"כ הקשה כן.
הנראה להסביר בזה, דהנה מצינו בגמרא (תענית כב, ב) שכשמלך מצרים עבר בא"י בדרכו להלחם עם מלך אשור, יצא המלך יאשיהו כנגדו מפני שדרש "וחרב לא תעבור בארצכם" אפילו חרב של שלום.
ויש להתבונן, דאף כי חשב יאשיהו שבנ"י הם במדרגה גדולה וראויים לכל הברכות, מ"מ היה לו לחשוב קמעא שאם מלך מצרים רוצה לעבור עכשיו בוודאי כלפי שמיא גליא שבנ"י אינם ראויים אז לברכת "וחרב לא תעבור בארצכם", ולמה קבע לצאת לקראתו.

אך למדנו מכאן, שאילו היו ישראל במדרגה גדולה כי אז צריכים כל הגויים שבסביבותיהם ללמוד ממעשיהם ולילך בדרך השלום, ואם לא יעשו כן מוטל חיוב על בנ"י ליצא לקראתם למלחמה. ובכך טעה יאשיהו כאשר עיינו הטעתו כי באותה שעה כשרים וראויים המה בנ"י.
וזהו גם כוונת הפסוקים לפנינו, דמתחילה כשזוכים ישראל הרי הם מתברכים בברכת "ונתתי שלום בארץ", ומשמעותו שגם הגויים שסביבותיהם יש להם ללמוד ממעשיהם ולצעוד בדרך זו. אך אם ימאנו מהלוך בדרך זו מצווים אנו לצאת נגדם למלחמה לקיים מה שנאמר "ורדפתם את אויביכם ונפלו לפניכם לחרב".

ואם לא תשמעו לי וגו'. לבלתי עשות את כל מצוותי להפרכם את בריתי (כו,יד-טו)

תניא במסכת סופרים (פי"ב ה"ה) אין לך דבר שטעון ברכה אלא שירת הים ועשרת הדברות וקללות שבמשנה תורה, וביאר בנחלת יעקב שם וכ"כ הגרע"א (בתוספותיו במגילה פ"א מ"א) דהיינו שמברכין ברכת התורה תחילה וסוף, ואם כי איתא (במגילה כא, ב) דבזמן המשנה היה העולה הראשון מברך לפני קריאת התורה והאחרון היה מברך לאחריה, מ"מ באלו הקריאות מברך העולה לפניה ולאחריה יעוי"ש.
ומה שאלו הפרשיות חולקים שם לעצמם לברך עליהם תחילה וסוף, ביאר בנחלת יעקב שיש חיוב הודאה מסוימת על אלו הפרשיות, ומה שמברכים גם לפני הקללות ולאחריהם, הוא כדתנן (בברכות) שחייב אדם לברך על הרעה כשם שהוא מברך על הטובה, (וצ"ב שכל הדין הוא לקבל באהבה), ובפני משה (מגילה כו, ב) ביאר דמה שמברכין על פרשיות אלו, הוא לפי שעשו להם היכר מסוים לעצמו מחמת חשיבותם.
אכן מה שנראה בזה הוא, דאלו הפשיות חולקים שם לעצמם, הם בהחפצא של הפרשה בעצמותה והם בקריאתה, והוא לפי דהנך פרשיות נמסרו בתורת מסירה לעצמה מלבד מה שנמסרו בכלל כל התורה כולה, וכן בקריאתם, כי כאשר הקורא קורא פרשיות אלו אי"ז כקורא בתורה אלא יש גם קריאה מסוימה לעצמה, וכך הוא המידה דכל קריאה שהיא מסוימת לעצמה הרי היא טוענת ברכה לפניה ולאחריה, וכפי שיבואר.
ויסוד לזה, דהנה דעת ר' אבי במסכת סופרים (שם ה"ו) שח' פסוקים אחרונים שבתורה טעונין ברכה לפניהם ולאחריהם, הלא בזה אין לבאר כדברי הנחלת יעקב שצריך הודאה מיוחדת, כי אין שום דין הודאה על פסוקים אלו, אשר ע"כ נראה דיסוד הדין בזה הוא דדין קריאה זו של ח' פסוקים הוא תורת קריאה לעצמה, ומאחר שהיא קריאה לעצמה הרי צריך לפניה ולאחריה, כי תורה טעונה ברכה לפניה ולאחריה. דהנה ביד רמה (בב"ב אות קצ"ב) ביאר הא דאיתא שם דח' פסוקים אחרונים שבתורה יחיד קורא אותם, וביאר הרמ"ה וז"ל דלא פלגינן להו לתרי גברי ומאן דקרי להו לא קרי להו אלא באנפי נפשייהו ולא קרי בהדייהו מידי אחרינא, הילכך קמאי מטו עד ושמה לא תעבור ופסקי, וההוא דמסיים מתחיל מוימת משה וקרי עד סוף אורייתא עכ"ד, הרי שהיא קריאה לעצמה, והארכתי טובא בסוף פרשת וזאת הברכה.
ומבואר בזה מה דעשרת הדברות טעונות ברכה לפניהן ולאחריהן, דבמסירת עשרת הדברות מלבד מה דהוויין מצוות כשאר כל מצוות התורה, היה בזה כריתת ברית מיוחדת באלו עשרת הדברים, ככתוב בפרשת כי תשא (לד, כח) ויכתוב על הלוחות את דברי הברית עשרת הדברים, ואשר לכן אף דין קריאתה בתורת דברי הברית, וכפי שיבואר בארוכה, וכיון שהיא קריאה מסוימת לעצמה טעונה ברכה לפניה ולאחריה.
ובתפילת שבת איתא ושני לוחות אבנים הוריד בידו וכתוב בהם שמירת שבת וכן כתוב בתורתך ושמרו בני ישראל וגו', ובהגדת בריסק הובא בשם הגר"ח להעיר דהלא אף מה שכתוב בלוחות תורה היא, וביאר דלוחות חשיב לוחות הברית אחר שהמה דברי ברית כדכתיב (בדברים ד, יג) וזהו שאומרים בתפילה הנ"ל דשבת כתוב בלוחות וע"כ הוי ברית, וכן כתיב בתורתך שהוא ברית דכתיב ושמרו וגו' ברית עולם.
מעתה מבואר גם הך מילתא שקללות שבמשנה תורה חולקין שם לעצמם, והוא לפי שהבעל קורא עומד במקום משה למסור את דברי הברית והאלה לישראל, כי מלבד מה שיש בזה מסירה של תורה הרי יש

בכך גם מסירת דברי הברית, ככתוב בפרשת כי תבא אחר כל הקללות, אלא דברי הברית אשר צוה ה' את משה בארץ מואב מלבד הברית אשר כרת עימם בחורב, וממילא צריך לברך לפניה ולאחריה.
אשר לפ"ז נראה לבאר מה דתניא שם דקללות שבמשנה תורה טעונות ברכה, ולכאורה למה דוקא קללות שבמשנה תורה ולא קללות האמורות כאן בפרשת בחוקותי, ובאמת יעוין בגירסת הגר"א שם שגרס דאף קללות שבתורת כהנים צריכה ברכה לפניה ולאחריה, (וכן הגירסא בירושלמי מגילה פ"ג ה"ז, וכ"ה דעת ר"ח במסכת סופרים שם ה"ג). אכן גירסתינו בדברי ריב"ל לא הוזכר אלא קללות שבמשנה תורה, וצ"ע.
אך למש"נ י"ל דחלוקין המה דין קללות של פרשה דידן שלא היה כריתת ברית מיוחדת על ברכות וקללות אלו, ואף כי ודאי שהוא בכלל הברית עם הקב"ה וישראל, מ"מ בקללות שבמשנה תורה כתוב בתורה אלה דברי הברית שנכרת בזה ברית מיוחדה, ולכן קריאתה היא בתורת מסירת דברי הברית, אכן הקללות שבפרשת בחוקתי הרי המה נקראים כאשר כל התורה, ולכן אין טעונות ברכה לפניהן ולאחריהן, ויל"ד.
אכן הנה יש להעיר בדברי המסכת סופרים, למה רק קללות טעונין ברכה לפניהם ולאחריהם, וכי למה אין הברכות בכלל הזה, כי למש"נ דהוא משום לתא דדברי הברית, א"כ בודאי דאף הברכות בכלל זה, כי דברי הברית נכרתו עם הברכות ועם הקללות גם יחד, (ואף לדברי הנחלת יעקב הנ"ל צ"ע, שכתב דצריך לברך משום שצריך לברך על הרעה כשם שמברך על הטובה, וא"כ מן הדין לברך על על הטובה). ויש לדחוק וצ"ע.

ונסתם ואין רודף אתכם (כו,יז)

נצחונו של הרמב"ם

ישנו סיפור מתוחכם, העובר במסורת מדור דור. סיפור אודות חכמתו של רבינו ומאורינו הרמב"ם זצ"ל. ויש לו השלכה על פרשתנו, ואולי גם עלינו... הרמב"ם היה, כידוע, רופאו של מלך מצרים. התקנאו בו שרי המלך, והסיתוהו שידיח את הרמב"ם וימנה תחתיו רופא מוסלמי, ושמו כמון. הבטיחו, שמומחיותו אינה נופלת ממקצועיותו של הרמב"ם.
נענה להם המלך. קרא&לשני הרופאים, והציב בפניהם אתגר. כל אחד מהם ינסה להרעיל את רעהו, ומי שיוותר בחיים יהיה רופא המלך. על שניהם להתייצב בפני המלך, כל אחד מהם יבלע את הסם שרעהו יתן לו, ומותר לו לבלוע לאחר מכן סם שיבטלו וינטרלו. האמת הייתה ששניהם היו רופאים מומחים וידועי שם, שניהם בקיאים בכל התרופות והרעלים, ויודעים כיצד להתמודד עימם ולנטרל את השפעתם. הרופא הנכרי הלך לביתו ובילה שבוע שלם לרקיחת רעל חזק ומהיר השפעה, סם מוות נורא. ואילו הרמב"ם שם את מבטחו בה' והחליט להיות נאמן לייעודו, לרפא בני אדם ממחלתם, ולא להשתמש בידיעותיו לשם רצח וכליה.

היום הקובע הגיע. שני הרופאים התייצבו לפני המלך ובידם סממניהם. כמון, הרופא הנכרי, הושיט לרמב"ם את הסם הנורא שהכין. הרמב"ם בלעו – ומיד נטל את התרופה שהכין וביטל את השפעת הרעל. הוא נותר בחיים.

עתה הושיט הרמב"ם לכמון דבר מאכל. בלעו כמון, ומיד לאחריו נטל סם נגד רעלים. אבל הפלא ופלא, הוא לא חש בצמרמורות ובחולשה שהרעל היה צריך לגרום לו, לא חש במאומה. כאילו לא בלע כל רעל – כפי שאמנם היה...

ואז ניעור בו חשש עמום, שהפך לחשד נורא: אולי הרמב"ם, ברוב חכמתו, נתן לו סם שפעולתו איטית, והוא ישפיע רק לאחר שהחומרים המנטרלים יפסיקו להשפיע? ואולי הרמב"ם נתן לו סם שיתחיל להשפיע

רק כאשר יאכל מאכל נוסף. למשל, בשר? הוא פסק מלאכול בשר. ואולי פולין? פסק מלאכול פולין. ואולי חיטה? פסק מלאכול מוצרי מאפה. ברוב פחדו, לא שתה אלא חלב פרה שנחלב מול עיניו.

כעבור שבוע פגשו הרמב"ם, חיוור ורזה, ושאלו ברוב חכמתו: "אמור נא לי, כשאתה שותה חלב פרה – כיצד אתה מרגיש"? שמע זאת כמון, החוויר כסיד, קיבל התקף לב, ומת אחוז שבץ מרוב פחד...

אמר המלך: "עתה ידעתי שאתה הרופא הגדול מכולם! למצוא רעל, שמשפיע רק לאחר שבוע ימים"!

ענה הרמב"ם: "אדוני המלך, לא הרגתי אדם בימי חיי! הוא לא מת על ידי. הוא מת על ידי עצמו, מכוח דמיונו"...

למעשה, זוהי אחת הקללות האיומות שבתוכחה, בפרשתנו: "ונסתם, ואין רודף אתכם", "ורדף אותם קול עלה נידף ונסו מנוסת חרב ונפלו ואין רודף". אם לא פחדו אלא מקול עלה נידף, פחד שווא, ומפניו נסו כמפני חרב, ממה נפלו? מהפחד...

כאשר נתבונן ונפקח עיניים, נתמה ונשתומם כמה עמוק חדרה קללה זו לאורח החיים המודרני, לאורח חיינו. אנשים רצים, חופזים, בורחים. אין להם פנאי לעצמם, למשפחתם, לשעה של מרגוע, לנחת ומנוחה. אין להם פנאי לאכול במנוחה, ולהתפלל ביישוב הדעת. לשמוע שיעור תורני, לעיין בספר. הכל נעשה במרוצה, בחפזה, בלהיטות, בעצבנות. מה יש, מה קרה, מי רודף אחריכם, מי נוגש בכם!? הבה נשתחרר מן הקללה הזו, נתחום לה גבולות. נתלוש לעצמנו שעה ביום. שעה ללימוד תורה, שעה למשפחה, שעה של רגיעה.!

ואפו עשר נשים לחמכם בתנור אחד (כו,כו)

רש"י: מחוסר עצים.

ידועה התמיהה מנין לו לרש"י דבר זה, ומה לחוסר עצים לקללות התוכחה.

ואפשר לבארו ע"פ שיטת ר' יהודה (פסחים לז, ב) שלחם שנתבשל קודם אפייתו פטור מחיוב הפרשת חלה, מאי טעמא דרבי יהודה דכתיב "ואפו עשר נשים לחמכם בתנור אחד", לחם האפוי בתנור אחד קרוי לחם ושאין אפוי בתנור אחד אין קרוי לחם. כלומר דוקא לחם האפוי באותו תנור הוא זה החייב בחלה אך לא כשנתבשל מעיקרא במקום אחד ואח"כ נאפה בתנור זה.

נמצא לפי זה שמאחר שיצטרכו לאפות "בתנור אחד" כנאמר בפסוק הרי יתחייבו בהפרשת חלה, וזאת למרות הרעב העצום שישרור אז. וזה שהוקשה לו לרש"י כיון ששרויים הם ברעב עצום, הרי יכולים הם לבשל כל לחם בטרם אפייתו, שאז ייפטרו מחיוב הפרשת חלה וירויחו עכ"פ תוספת זו לבצקם.

לכן פירש רש"י "מחוסר עצים", שכה רב יהיה מחסור זה עד שלא יהא בהם די גם לבישול וגם לאפיה. נמצא שיש כאן עצומה בתוספת לרעב שפוקדם, ייאלצו לאפות לחמם בתנור אחד ועוד יתחייבו להפריש מבצקם עבור "חלה".

ואם בזאת לא תשמעו לי והלכתם עימי בקרי" (כו,כז)

התוכחה הנוראה אינה נוחתת בבת אחת, אינה מטביעה בשטף צרות. היא באה גלים גלים.

פרשת בחוקותי

בא הגל הראשון, חלילה, "ואם עד אלה לא תשמעו לי, ויספתי ליסרה אתכם".

בא הגל השני, "ואם תלכו עימי קרי" ותרגומו: לשון קושי, שמקשים לבם להימנע מהתקרב אלי, "ולא תאבו שמוע לי, ויספתי עליכם מכה".

בא הגל השלישי, "ואם באלה לא תוסרו לי והלכתם עימי קרי", ובא הגל הרביעי. "ואם בזאת לא תשמעו לי והלכתם עימי בקרי" – האין לדבר סוף? לכמה נצרכים, כדי לפצח את אוטם הלב!

נספר סיפור, ממקור נאמן:

סח הרב הומינר שליט"א מבני ברק, בשם בנו של הרבי מזוטשקא שליט"א.

פעם פגש בנו של הרבי בחילוני קשיש, נכה. משותק בפלג גופו התחתון, מתנהל על כיסא גלגלים. בראותו את בן הרבי, נזכר בשורשיו: אל תראה אותי כך, אני יודע יהדות מהי. וסיפר את סיפורו.

בבית חרדי גדל, ונסחף באווירת התקופה. כשראה אביו שהוא עומד לאבדו, ביקשו בקשה אחת: "בוא איתי אל הרבי מבלז". למרות שנחרצת הייתה דעתו לשנות אורחותיו, לא יכול היה לסרב.

עמדו בתור, שהתקדם לאיטו. לפניהם קירטע נכה על קביים. בהגיעו אל הרבי נשבר קולו מבכי. ברכו הרבי, ולנגד עיניהם ארע הנס: הנכה הזדקף, שמט את קביו, הניחם ליד הקיר ויצא קוממיות על רגליו!

הגיע תורם. הרבי לא נזקק להסברים. מבט אחד הבהיר לו את המצב. "אני מבקש ממך דבר אחד", אמר, "שתשמור שבת". דבר אחד, לכך הסכים. "אבל", הוסיף הרבי. "דע לך, שאם לא תשמור את השבת, הקביים האלו מחכות לך"! האיום היה מיותר. הוא הבטיח, והתכונן לקיים.

ואכן, פרק עול מצוות והסתאב בכל העבירות, פרט לאחת: שבת שמר. בסערת מלחמת העולם שפרצה, בערבות סיביר אליהן הוגלה, וכשעלה לארץ הקודש, הקים משפחה וחינכה על אדני החילוניות, אך כשלעצמו שמר שבת. לא פסח ולא כיפור, שבת.

מלחמת ששת הימים פרצה, חבלי ארץ שוחררו, החלה נהירה לסיני. הבנים באו ובישרו: "יש הרשמה לטיול מאורגן בן עשרה ימים"! והוא: "שבת– "! סעו אתם, אני נשאר. אמרו: "אבא, באמת! לא כשרות, לא חג ולא מועד. שבת? כולם נוסעים, ואתה תישאר בבית"!?

ובאמת, מה יכול היה לומר? אישר את הצטרפותו. טיילו במרחבי סיני, ועשו שבתם חול. מעד ונפל מצוק, ונקע את חוט השידרה. שותק ממותניו ולמטה, בשבת הראשונה שחילל. כיצד אמר לו הרבי: "אם לא תשמור את השבת, הקביים מחכות לך"! מאותה שבת, רתוק הוא לכיסא הגלגלים.

"אז אתה לא צריך לספר לי מהי יהדות, ומי הוא הרבי מבלז", אמר...

ובנו של הרבי הביט בקרחתו של המספר גלוי הראש: "ואתה עדיין חילוני..."!?

מהיכן שאב הרבי את כוחו, הלא ממצוותיו ותורתו, קדושתו ופרישותו, מכוח בוראו! ומה כוחה של השבת, הלא מהמצווה עליה! חווית אמונה, חווית תוכחה, ונותרת בחילוניותך?

"הלב טרף", הייתה התשובה. כנה כל כך. הלב אטום, נוקשה...

ומה, כסבור הוא שיעזבוהו? "ואם בזאת לא תשמעו לי והלכתם עימי בקרי", קשיות הלב, "והלכתי עימכם בחכמת קרי". אין אגוז שאינו בר פיצוח, השאלה כמה כוח יאלצו להפעיל עליו!

לבנו הוא כדלת נעולה, והמפתח בפנים. אם יבקשו לפרצה מבחוץ, יטיחו בה בעיטות, יפעילו כוח, וישברו לבסוף. אבל אפשר לחסוך כל זאת, אם יסובבו מבפנים את המפתח...

"טובה מרדות אחת (מחשבת מוסר) בלבו של אדם, ממאה מלקויות". נסובב את המפתח, ונפתח לבנו אל האור.!

והשמותי את מקדשיכם ולא אריח בריח ניחוחכם (כו,לא)

בעמק ברכה (הגש"פ ב') הביא מן המדרש, דלאחר החורבן הקריבו קרבו פסח במקום המקדש, והקשה שם דהנה מדהקריבו קרבן פסח מוכרח דבנו שם מזבח, ותמוה דא"כ אמאי לא הקריבו בו גם שאר הקרבנות, והביא שם בשם הנצי"ב ליישב זאת, לפי מה שמבואר בקרא דידן דלאחר החורבן לא יהיו הקורבנות לריח ניחוח, וכיון דתנן בזבחים (מו, ב) דלשם ששה דברים הזבח נזבח וכו', לשם ריח ולשם ניחוח, א"כ הכא שנאמר ד'לא אריח בריח ניחוחכם', נמצא דא"א להקריב קורבנות, דאף דאמנם הני ששה דברים לא מעכבי, בכל זאת כל זה הוא רק בראוי לריח ניחוח, אולם אם אינו בתורת ריח ניחוח מעכב, וככללא דכל הראוי לבילה. ומה דקרבן פסח כן הקריבו אחר החורבן הוא משום דבפסח לא נאמר 'ריח ניחוח', ועל כן שרי להקריבו אף שלא יהיה בו ריח ניחוח. ומבואר בדבריו דבקרבן פסח ליכא ריח ניחוח.
וצ"ע מהמבואר בילקוט (מלאכי רמז תקפ"ט), אהא דכתיב 'וערבה לה' מנחת יהודה וירושלים כימי עולם וכשנים קדמוניות' בזה"ל, 'רבי אומר כימי עולם כימי נח, שנאמר כי מי נח זאת לי, וכשנים קדמוניות כימי הבל שלא היתה עבודת אלילים בעולם', והנה איתא בפרקי דר"א (פרק כ"א) 'הגיע ליל יו"ט של פסח, אמר לו אדם (הראשון) לבניו בליל זה עתידין ישראל להקריב קרבנות פסחים, הקריבו גם אתם לפני בוראכם', עיי"ש, ומבואר קמן להדיא דהבל הקריב את קרבנו כדין קרבן פסח, ואעפ"כ מבואר דהיה בו ריח ניחוח.
ויש ליישב, דהנה מה דקרבן פסח אינו לריח ניחוח, הוא רק משום ששורש מצוותו היא 'משכו וקחו לכם', וביארו חז"ל משכו ידיכם מע"ז וקחו לכם, כלומר דבכך הראו ישראל את אמונתם בה' ולא באלילי מצרים, והנה קרבן שכל מהותו אינה אלא לאפרושי מעבודת כוכבים, באמת אינו לריח ניחוח, אמנם אצל הבל דמבואר בחז"ל 'דלא הייתה עבודת אלילים בעולם', א"כ אצלו אף קרבן פסח היה לריח ניחוח, ושפיר נאמר במדרש דקרבן הבל ערב לפניו ית'.
ויש להוסיף לפ"ז, דהנה לעת"ל דתתבטל עבודת האלילים, באמת יהיו כל הקרבנות לריח ניחוח, (דזהו מה שמצלינן ב'וערבה לה' מנחת יהודה כשנים קדמניות'), וא"כ אף קרבן פסח יהיה לריח ניחוח, ובזה מתבאר באופן נפלא מה דאיתא בהגדה של פסח בברכת אשר גאלנו 'ונאכל שם מן הזבחים ומן הפסחים אשר יגיע דמם על קיר מזבחך לרצון', ונתקשה שם בעמק ברכה מהו אריכות הלשון הא פשיטא דאם יזרק הדם על המזבח יהיה זה לרצון.
ולהמתבאר ניחא, דבאמת קרבן פסח בזמן הבית לא היה לרצון ממש, כיון דכל ענייננו היה לאפוקי מעבודת אלילים כפסח מצרים, אולם לעת"ל דיהיה ה' למלך על כל הארץ, וממילא תערב אז מנחתינו כשנים קדמניות שלא הייתה עבודת אלילים בעולם, א"כ אף קרבן פסח יהיה רק לשם ריח ניחוח לה', ושפיר יזרק אף דמו לרצון ממש, ודו"ק.

פרשת בחוקותי

והשמותי את מקדשכם (כו,לא)

הנה הרמב"ם (בהלכות בית הבחירה פ"ו הי"ד) הביא סיוע מפסוק זה שקדושת המקדש נשארה "לנצח" אע"פ שחרב. ואלו דבריו: קדושה ראשונה שקידש שלמה את בית המקדש וירושלים, קידשה לשעתה וקדשה לעתיד לבא וכו' לפי שקדושת ירושלים והמקדש "מפני השכינה", ושכינה אינה בטלה. הרי הוא אומר (בפרשה זו) "והשמותי את מקדשכם" אמרו חכמים אע"פ שהם שוממים בקדושתן הם עומדים". עכ"ד. וע' מגילה (דף כח.) ובכס"מ (שם). ולזה ג"כ אמרו בזוהר (פרשת משפטים קטז.): דשכינתא תתאה כותל המערבי דיורא דיליה, דאיהו "תל" שהכל פונים בו כו- תל הוי"ה וכו' (וע' ת' הרדב"ז ח"א סימן תרמח) וכן אמרו במדרש: "מעולם לא זזה שכינה מכותל המערבי שנאמר הנה זה עומד אחר "כותלינו". ע"כ.

גם הרשב"ץ (ח"ג סימן רא) העיר אזן, מן הניסים שעדיין לא פסקו שם בירושלים, כי בבית הכנסת שבירושלים ומתמלאת מפה לפה בעת שהתקבצו בחג השבועות בזמן הזה ויותר משלש מאות איש נכנסים, "וכולם יושבים רווחים", ולמה, אלא משום "שעדיין בקדושתה היא"! וזה סימן לגאולה השלישית. עכ"ד.

והראב"ד השיג על הרמב"ם וסובר שקדושת המקדש וירושלים לא קדשה לעתיד לבא. וסיים: לפיכך הנכנס עתה שם אין בו כרת. עכ"ל.

ובודאי גם לראב"ד יש שם קדושה שונה, משאר כל מקום! (וע' תענית כא.), וכעין שיש בבית הכנסת ויותר מזו, כמו ששנינו במגילה (דף כח.), "בית הכנסת שחרב אין מפשילין בתוכו חבלים וכו' 'והשמותי את מקדשכם' - קדושתם אע"פ ששוממים". וכל שכן וקל וחומר למקום המקדש. וכמ"ש חז"ל לענין "כותל המערבי" כמ"ש למעלה.

וגם מ"ש הראב"ד ש"אין בו כרת", דייק הגרי"א קוק בשו"ת משפט כהן (סימן צו) שכרת אין, אבל "איסור" מיהא יש לנכנס בטומאה. וכ"כ הגרי"מ טוקצינסקי בספר "עיר הקודש והמקדש" (פרק כב) וכ"כ עוד אחרונים רבים. וכן העלה בחזון עובדיה (ד' תעניות עמוד תנד והלאה). עיין עליו. [ומי שנכנס לשם היום בטומאה, יעשה "תיקון". והיינו כמ"ש האריז"ל בשער רוח הקודש (דף יא.) שמי שישב לילה שלם ועוסק בתורה, מתקן "כרת" אם נתחייב חס ושלום]. מכל האמור, נלמד: שיש מעלה גדולה למתהלך בירושלם עיר הקודש, ובכותל המערבי ובפרט ששם עולין התפילות כמ"ש רבותינו. (וע' להגרי"ח סופר שליט"א בספרו כנסת יעקב עמוד סד). וכבר אמרו במדרש רבה (שמות פ"ב סי' ב) "כותל המערבי אינו חרב לעולם". וגם מסורת קבלה בידינו שדוד המלך ע"ה הוא אשר בנה לכותל המערבי, בכלל ההכנות שהכין לבית המקדש. וע' בספר "ברכת חיים" על ההפטרות (ח"א עמוד (102 למוהרי"ח (בעל בן איש חי): "שמה שנשאר הכותל המערבי, זו ראיה שתחזור ותבנה".

וכתב בשו"ת רבי עקיבא יוסף שלזינגר (עמוד עט) מעלה לקבוע ולפתוח ישיבה "ללמוד תורה מול הכותל המערבי". וע' בשו"ת חת"ס (יו"ד סימן רלג). ופעם טרח ובא הבבא סאלי עד ירושלם לקרוא קצת זוהר, וחזר לעירו. זיע"א.

והאל ברחמיו יעלה את כולנו לציון וירושלים, עם ביאת המשיח מהרה, אמן.

ואם בהמה אשר יקריבו ממנה קרבן לה' כל אשר יתן ממנו לה' יהיה קדש. לא יחליפנו ולא ימיר אתו טוב ברע או רע בטוב (כז,ט-י)

חליפין פרושו להחליף דבר רע בדבר שהוא טוב יותר.

והראיה: על יוסף הצדיק, כשיצא מן הכלא, נאמר: "ויחלף שמלתיו" (בראשית מא, יד). הוא יצא משם עם בגדים קרועים והחליפם לבגדים טובים יותר.

ועוד, נאמר: "וקוי ה' יחליפו כח" (ישעיה מ, לא), כלומר, כרגע אין להם כח, אך יחליפו כח ויקבלו כח חדש ומחוזק יותר טוב.

תמורה, לעומת זאת, פרושה להחליף דבר בדבר שהוא פחות טוב. לכן מי שממיר דתו נקרא מומר, כי היה לו דבר טוב, היה יהודי, בן של בורא העולם, והמיר זאת בדבר רע – בעבודת אלילים.

לפי זה, "לא יחליפנו ולא ימיר אתו טוב ברע או רע בטוב" הכונה: "יחליפנו" – "רע בטוב", ו"ימיר" – "טוב ברע".

לא יחליפנו ולא ימיר אותו טוב ברע או רע בטוב ואם המר ימיר בהמה בבהמה והיה הוא ותמורתו יהיה קודש (כז,י)

יש לחקור בגדר האיסור של תמורה האם האיסור הוא הנסיון להוריד את הקדושה מן הקרבן אף שבמציאות לא מהני, שהרי כתיב 'והיה הוא ותמורתו יהיה קודש'. או שמא האיסור הוא להחיל קדושת בהמת קודש על בהמת חולין.
ומצינו שכתב הרמב"ם (תמורה א, יד) אחד הממיר תמים בבעל מום או בעל מום בתמים או שהמיר בקר בצאן או צאן בבקר או כבשים בעזים או עזים בכבשים או נקבות בזכרים או זכרים בנקבות או שהמיר אחד במאה או מאה באחד בין בבת אחת בין בזו אחר זו הרי זו תמורה ולוקה כמנין הבהמות שהמיר.
הנה משמע מלשון הרמב"ם שהממיר בבת אחת אחד במאה, דהיינו שאמר על בהמת הקדש שהוא ממירה במאה של חולין לוקה מאה. ומוכח מכאן דהאיסור הוא להחיל קדושה על בהמת חולין, דאם נאמר שהאיסור הוא הורדת קדושה א"כ מדוע הוא לוקה מאה, הרי ביקש להוריד קדושה רק מבהמה אחת ויחידה. [עיין בספר המפתח שם].
ברם, מאידך מצינו להרמב"ם שכה כתב (שם ה"א) מי שהמיר בקרבן מקרבנות הצבור הואיל ויש לו בהן שותפות הרי זה לוקה ואין התמורה קודש. הרי מוכח דהאיסור הוא הנסיון להורדת קדושה מקרבן, דאי נימא דהאיסור הוא התפסת קדושה על בהמת חולין למה הוא לוקה הרי לא חלה הקדושה, ועל כרחך צ"ל בדעת הרמב"ם, דאכן תרתי אית ביה והאיסור מיוסד משניהם גם יחד.
ומצינו להתוס' (תמורה ב, א ד"ה סופג) שכתבו בתי' ראשון שם, דהממיר לוקה שמונים משום דעבר על שני לאוין א) לא יחליפנו, ב) ולא ימיר אותו. וע"פ האמור י"ל דבזה גם תלויים ב' האיסורים שבתמורה, דאיסור התפסת הקדושה מבהמת קדשים על בהמת חולין נוכל ללמוד מולא יחליפנו, ואילו הנסיון להורדת הקדושה הוא בכלל לא ימיר.

לא יבקר בין טוב לרע ולא ימירנו (כז,לג)

הא דכפלה התורה לאו דתמורה, דבא לומר, דשונה כאן מבכל מקום, דהנה בעלמא רע מעיקרו לא שייך בו תמורה, כמבואר בגמרא בכמה מקומות (עי' חולין קל, א במשנה וברש"י שם, ובבכורות יד, א במשנה, ושם ע"ב בגמ'), ואולם כאן חל גם על בעל מום מעיקרו ועושהו תמורה, וזה שהדגישה התורה 'לא יבקר בין טוב לרע'.
גם קמ"ל דכאן גבי מעשר בהמה, חלה התמורה גם אם נעשתה רע ברע, דלא כבעלמא דרע ברע לא עביד תמורה, לדעת רש"י (תמורה כז, א ד"ה ובעלת מום, ויעו"ש בתוס').

פרשת בחוקותי

לא יבקר בין טוב לרע ולא ימירנו ואם המר ימירנו והיה הוא ותמורתויהיה קדש (כז,לג)

שלש כתות עומדות ליום הדין: בינוניים, רשעים גמוריסוצדיקיסגמורים.

אומר ה"אדרת אליהו" בדרך צחות: לבינונים מורה התורה "לא יבקר בין טוב לרע" – אל תהיה לי 'בינוני', המקפץ בין טוב לרע!וכלשכן "לא ימירנו" –שלא ימיר את היצר הטוב ביצר הרע. "ואם המר", אם חטא והפך לרשע, מה יעשה? מורה לו התורה: "ימירנו" – חזור מיד ליצר הטוב, עשה תשובה אמתית! ואז, לאחר שישוב באמת ובתמים – "והיה הוא ותמורתו יהיה קדש".

שני רמזים בכפל המלים "והיה הוא ותמורתו..." שבפסוק: לא זו בלבד שאותו בעל תשובה נחשב צדיק גמור, אלאשעברות נעשותלו כזכויות. ועוד: מעתה – אומרת לו התורה – תעבד את ה' עם שני היצרים. היצר הרע ישועבד לעבודת ה' יחד עם היצר הטוב.